

• Mándy Stefánia •

VERSEK

Mándy Stefánia

Eszmélet

*fénytelen iszonyú napjaink telnek
emlékek szilánkjá szúrja agyunk
teremtőnk naponként két kézzel ver meg
torzsáig lefosztott kóroí vagyunk*

*a tűz nekünk nem tűz a tűz a balál
a föld nekünk nem föld a föld a pokol
zöld kert volt másnak a szívünk eláll
testvérem látom néma szobor*

*feketült szárnyal a lassú enyészet
bambákat hint a mélyölű tájra
a szívünk elégett a lelkünk elégett
már csak a testünk sír lobog fájva*

*esztelen ésszel és szívtelen szívvel
értetek sírok távoli tájak
dombokat szülnék lankálló ívvel
véretem adnám a lomba dunának*

*szülném anyámat karomra venném
ó drága barátok mély kút a magány
őrület kútja csönd ül az elmén
karomra venném az anyám az anyám*

*csönd ül az elmén éj ül a tájon
eszmélet kínoz összebujunk
akarjuk tépjen akarjuk fájjon
nagy szemű baglyok ma megvakulunk*

auschwitz-liebau 1944

Magyar Nemzet, 1945. június 10.

KZ-túlélők 1945 augusztusában a Dohány utcai zsinagóga előtt, jobbról a második Mándy Stefánia

• Mándy Stefánia •

VERSEK

A szentendrei oratóriumból

(auschwitzért mondott anno 1959)

1

recitatív

egy láb hevert az úton felfelé
arányai – az úr dícsérete
csupasz tarkónk csendesen reszketett
gondoljatok vak énekünkre
hogy elhanyaglott a vasszín rácsoz napgolyó

ária

az úr sincs már meg ott a láb helyén
a fájdalom is régen elfakult

recitatív

a reflexsz szűrő rándulása öldöklő
szíveink kis kamraajtáját becsapta
körül az ingovány csak nyelte egyre
elferdült büszke tükörképeink

egy tigris kullogott el sűnyva szégyenülten
s csak messziről hallatszott kacagása
a leopárdnak sírtak-nevettek mind ő emberi

kórus

niszán jár sziván tammuz
veszni indultak napjaink
a test elég a lélek is
dávíd dávíd most énekelj

recitatív

aztán a koponyapiramisnál
rámsandított egy vakmerő a gúla
csontfénye lepte be szürkés szétnyúló
roppant tagjainkat üregzemekkel
nézett ránk pléjézus arca
fémmaszkján rozsdapír

ária

nagy ég itt földi égi
mind szégyenkezik

recitatív

így mentiünk emlékezzetek a vértenger színén
nem süllyedtünk el csak iszonyodtunk
hogy lám mi is hát
emberek vagyunk

• Mándy Stefánia •

VERSEK

kórus

a fény meghal de él a tűz
 vörös húz szárnyas menyét
 az ég sötét de ég a föld
 dávid dávid nem énekel

recitatív

így mentünk emlékezzetek a sűrű fémzöld mennyek
 sós rezes ízére
 fejünk felbők közt imbolygott a földi hangok
 nem értek el
 sörtéink közt az égi lánc didergett és a meztelenség
 indigópalástja lebegett körül

ária

újár niszán ádár sziván
 elégték lombos éveink
 éj nap egymást emésztve hull
 ünneptelen

recitatív

nem volt nevünk
 és régen elfeledtük
 kezeink rajzát
 földi útjaink

kórus

(férfi)
 vérré vált víz

(női)
 békák tetvek bogárözön

(férfi)
 dögvész fekélyek jégeső

(női)
 és sáskarágta csontsötétség

(vegyeskar)
 elsőszülöttek mind
 mindannyian

ária

a jeltelen sír omló arcainkon
 szavunk homokja
 nesztelen pereg
 penészes vadvizetekbe

• Mándy Stefánia •

VERSEK

recitatív

*és ezt nem tudta mindenek tudója
(holott szemében tükröződött végtelen
vonulásunk égő sebhelye)*

kórus

*hogy sóbálvánnyá válna a sereg
amelynek nincs magánya nincs
neve arca nincs
halála
nincs*

2**recitatív**

ez volt az út amelyen át feléd

*aztán a csonka begynek csúcsa is kinőtt
aztán az égítetek másik arcukat
fordították a nyíló föld felé
aztán nekünk kellett felelnünk
értük is
és hozzá még ránkfagyott átkaink*

ária

*botorkálva a mozgó grádicson
a messzi homlok boltozatja tartott*

recitatív

*és évek teltek és évezredek
és hallgattak a földek és falak
és hallgattak a fák a folyamágyak
az égett őzek szikkadt tengerek
az egy viselte mind a hallgatást
a csend viselte elszállt füstjüket
a por vegyíti lépata tapos
borgadt fejek fulladt bétköznapok*

kórus

*felédmenésünk lassú céltalan
megérkezésünk régesrég örök*

3**recitatív**

*a szerkezetben illőn izzani
rezegni gyötrő polifóniád
keskeny ösvényed törvénytörő szigorát
minden napon fényekké oldani
és hozzá még saját nagy vétkeink*

• Mándy Stefánia •

VERSEK

ária

de nő az út s a hegyhát nő vele
a pillanat
fehéren tűző ég
aranyzenit

kavargó vad szelek megújuló
harmóniája sodor tovább

recitatív

világaid nyugalját hadd ibassam
hogy mindörökre nyugtalan
legyek

ária

a szomjúvágról szól csak minden
ének

kórus

teremtő szomjunk
hadd maradj
velünk

4**recitatív**

vékony kék csók halvány vizek
lebegtek és –
legyen

ária

értük sűrű madarak halak
röpte kísér
de téged hívőbb
kételyekkel ittalak

recitatív

vékony kék csók halvány vizek
szorongva vessük egymás arcát
fényarcod mása
hol lapul

ária

teremtett utad
merre visz

recitatív

ha arcát földi fű nővi
nem fénylik át csontján az ég
ha nem hordja mi rárogyott
ha nem sebez üt át a szó
nem vérzünk el és el bele
halálán ének nem ragyog

• Mándy Stefánia •

VERSEK

kórus*bívd vissza
isten dávidot***recitatív***vedd vissza lombjaid
azúrege
s a füstbe szálltak álmaid
gondold nevünkre**mert akkor mi már nem leszünk**gospodi pomiluj**akkor már nem leszünk**gospodi pomiluj
gospodi pomiluj**akkor már nem leszünk**és vége léssen a rádemelekezésnek***kórus***gospodi pomiluj
gospodi pomiluj**Magyar Műhely, 1967. január 15.
(V. évf. 18. sz.), 4–9.*

Mándy Stefánia
1940-ben, egyetemista korában

• Mándy Stefánia •
VERSEK

Kíntorna

*hollandus facipő
vaksorokban kocogok
két kezem mint a kő
két holland facipő
mezítláb indulok
a nagybalál elé
aztán átfordulás
a nyújtón jobb irányt
előttem még az ég
alattam még a föld
kopasztott félelem
egy maszkot félreránt
tengerzöld réteken
hullámszik énekem
jaj fényes verkliszó
örökös búcsuzó
majd minden pénteken
majd minden szombaton
táncra kel jöttödön
két faláb mint a kő
kíntornász félidő
aztán a vízözön
és minden újra nő*

*Mándy Stefánia: Az ellopott történelem,
Versek 1944–1992,
Budapest, Typotex Kiadó, 1992, 121.*

Mándy Stefánia fiatalkori portré

• Mándy Stefánia •

VERSEK

Szarvasmenekülő

elemek égnek jéghegyek szállnak
 pusztulók útja névtelen út
 röptükben lángbídat vernek a szárnyak
 halva világít veszve ki tud
 vége hol vége a végtelen éjnek
 rab szemek tükre fekete menny
 halak madarak vadak égnek
 lenn a fővény a puszta a sárga
 tőr torony árnya a bádóg
 tengereken

élő menekülj
 sarkadban a farkas a
 csattogó vasfogazat
 embernek ember
 ismerd meg utadat
 sarkadban a farkas
 halálos iram
 fuss a hegyekre
 fuss a vizekre
 szomjazó szarvas
 nyomaiban

élő menekülj
 nem nézve se hátra
 reménytelen
 menekülj ez a végső
 ez a vágta ledőlve
 a fák sudara
 iramszarvasok koronája
 elhullva
 szemédbbe szúr az utolsó
 éj sugara

fuss fuss ez a föld itt
 ez a végső verem
 bíába a tegnapi fény
 a hanyatlott mozdulat
 áldó peremén
 bíába az emberi házak
 az otthoni növekvő
 emlék a megrajzolt
 gyerekkor várfala
 lángban a zuhanó
 arcok a lombok a messzi barátok
 fuss fuss majd büsít
 a jégvizű tó
 hulláma mossa
 élet a vágnak
 hogy volt hol valaha
 kék folyamagyak
 volt az árnyak szélén
 áttetsző kegyelem

növények szárnyak eleven égnek
 testfátyol gyásza az égi hegyen
 ízlik az erdő az emberi tájék
 farkasát fosztja hogy arca legyen

pillantson messzibb
 a csillagi pályán
 kinek pilláján örök a hó
 szemgödren kékebb a
 mennyei tenger fuss
 fuss ki a sorsból
 földönfutó

*Mándy Stefánia: a kéz a kéz a bal, Párizs,
 Magyar Műhely, 1970, 24–25.*

Mándy Stefánia a hatvanas években